

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

CCXLIX. Abolitio adulteri fortis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

tiens aliquis interfectus est, aut id quæritur, an omnino interfectus sit ab eo qui arguitur: aut id, an ab imprudente, aut¹ per imprudentem sit interfectus. hic quidem certum esse pronuntiari oportuit. non modo alterum quinquennium debuit legi, sed perpetuam pene pœnam. Imprudentis cædis damnari, genus absolutionis est. hoc illi non contigit. Remittamus tamen in præsentia perpetuam pœnam. De illo quis dubitabit, non posse eum damnari nisi post exactam jam quinquennii proprii pœnam? Fingamus illi quinquennio peracto redire licuisse: accusari tum debebat, tum damnari, cum in alterum quinquennium abiisset. Et, rogo, quid interest idem istud quo tempore exilii fecerit? Si peracto jam quinquennio, aut in fine certe quinquennii hominem per imprudentiam occidisset, num dubium, quin vobis confidentibus alterum quinquennium erit debiturus? Ita bene illi cessit, quod hominem citius occidit.

S E R M O.

Hæc fere sunt quæ in themate² sunt posita. Ut imprudens occidisse videatur, supervacuum habeo querere quicquam de animo illius, quamvis duos occiderit.

C C X L I X.

Abolitio adulteri fortis.

NE LICEAT CUM ADULTERA MARITO AGERE, NISI PRIUS CUM ADULTERO EGERIT. Cœpit agere maritus cum eo quem adulterum esse dicebat. Bellum incidit. Inter moras iudicii fortiter pugnat is, qui accusabatur. Petit præmii nomine iudicii abolitionem, impetravit. Vult agere cum adultera, CD.

S E R M O.

An semper cum adultero prius agere necesse sit, an hic egerit, an etiam si quid defuit actioni, quoniam tamen publico iudicio interceptum

¹ Per imprudentem.] Malim, per imprudentiam. & paulò post, sed ab imprudente ista esse pronuntiari oportuit. Pith.

² Sunt posita, ut imprudens. Idem.

ceptum est, non debeat hujus actionibus nocere. quæ mens fuerit premium dantis Reip. utrum uni abolitionem judicii, an¹ per conjecturam utriusque & adultera dederit. Summum quod in omnibus controversus est, utrum æquius sit.

DECLAMATIO.

ADulterii ream defero. puto, hoc auribus vestris non novum crimen est quod satis est, non ab hac coepi. qualem causam pertulerim, sic æstimare potestis. petitur altera abolitio. ille optavit: hæc præscribit. neuter negat. postea videbo an isti oporteat tantum præstari quantum viro forti. Interim semota personarum ratione, ipsam excutere legem volo. **NE LICEAT, INQUIT, CUM ADULTERA AGERE MARITO, NISI PRIUS CUM ADULTERO EGERIT.** Differo illa, quæ fecit. Differo, quæ passus sum, hoc in præsentia dico, non utique semper exigi ut prius agatur cum adultero. Id vobis, iudices, facillime, persuaderi poterit, si non tam injustos, neque tam imprudentes existimatis legum latores fuisse, ut necessitate præstringerent ea, quæ præstari non possent. Satis sine dubio lex ipsa dicendo, Ne prius cum adultera agatur quam cum adultero actum fuerit, ostendit se de his loqui, quorum uterque accusari potest. Admonebo tamen uno aut altero argumento, quantam lex ipsa, si ita accipitur, passura injuriam sit. Fingamus enim adulterum vel sua voluntate, vel ita interveniente fato statim decessisse: hoc justum poterit videri, ut quoniam alterum debito supplicio fata subtraxerint, altera quoque impunitatem mereatur? Fingamus alterum conscientia criminis profugisse, nullo modo facere sui potestatem, nunquid exigetis ut ideo cum adultera non agatur, quoniam adulter crimen verum esse confessus sit? Nullo modo id justum videri potest, nam is qui dicit, Cum adultero prius agere debes,

¹ Per conjecturam utriusque.] Malim, utrisque Idem.

bes, illud dicit, Prius cum adultero age. Fingamus enim vel à te ipsa, vel ab alia nobis adulterii rea hanc quoque proponi præscriptionem. Nonne illa patronorum defensio firmissima erit, Habes adulterum, lex te ab illo ordiri jubet: quid transilis? hoc in hanc non potest dici. Quis igitur credat ejus conditionis esse jura ulla, ut aliquid non liceat & necesse sit? Nam si mihi hoc ab ea dicit, Accusa prius adulterum: ' ad te venio. Respon. accusare adulterum volo: hæc dicerem si non inchoassem, si nihil fecissem. Nunc egi cum adultero, & si contentus essem voluntate legis, agere volui, per me non stetit. Habet lex animum meum. Cœpi, egi, nec lex utique ullo scripto hoc comprehendit, ut mihi necesse sit agere usque ad finem. Nam etsi iudices confedisent, & absolvissent, ego tamen egeram. Apparet igitur non exitu iudicii constare actionem, sed introitu. Igitur si absolutus esset is quem tuum adulterum dicebam, agere mihi tecum licebat, & ista præscriptio nulla esset. Nunc non licebit agere, quia se confessus est absolvi non posse. Egi. Puta enim eadem statim die quem detuli, interrogari te: quid faciam? an ante cum album descripsi, cum iudices rejeci, per illas omnes moras iudiciorum longas nimium & pro nocentibus compositas, quid aliud feci quam ut agerem? non inficiaberis me agere cœpisse: quid * qui agere cœpit, quia semel contigit, num cum agere cœpi: neque enim videri possum agere cœpisse nisi egissem: ergo quancumque tempore egi, nihil obest non consummasse, neque enim eum qui non vicit, negaveris pugnasse: neque eum qui fructus non percepit, negaveris possedisse: aut eum qui naufragium fecerit; negaveris pugnasse. Sed abolitionem petit: vel hoc argumento satis iusto probare possum egisse me. Tum igitur cum abolitio petebatur quid ego eram? Actor, ut opinor, & accusator. Quid ille erat? Reus opinor. Atqui hoc nomen nunquam

*I Ad te venio. Respon.] Forte: Nam | terum; respondeo, Ad te venire accusato
si mihi hoc ab ea dicitur, Accusa prius adul- | adultero volo. Gronovius.*

quam in eum adversum quem non agitur, cadit. Tu hodie quid pugnas? ne adversus te agere incipiam? Nam eventus ut tu vis videri, dubius est. Contra multa accidere possunt adhuc propter quæ iudicium ipsum non agatur. Præscribis tamen ne agam, id est, ne nomen tuum deferam, ne te legibus obligem: cum igitur tecum acturus sim, si statim cum illo jam egissem, putemus non contineri actionem non finito iudicio. ¹ Si tamen mea culpa accidit quominus iudicium finiretur, satis iniuriæ passus sum in prioris iudicio, & potest apud æquos iudices pro actione perfecta haberi: quoniam mihi agenti consummare non licuit. Dixi igitur ea quæ ad causam pertinebant, neque semper priorem adulteram accusari posse, & à me actum esse, etiam si non esset perfecta actio, tamen quoniam republica interveniente & lege viri fortis perfecta non esset, proinde eam haberi oportere, ac si ego fecissem, quicquid volui: propius accedere ad confessionem huiusce rei volo. Crimen adulterii duos continet. Ex iis necesse est qui cum adultero prius agit, agat & cum adultera. Num igitur hoc mihi dicere potest? Prius me agere tecum non oportet: secundo te loco ream detuli, secundo loco produxi ad magistratus. At quicquid secundum est, habeat aliquid prius necesse est: hæc natura ita sunt copulata, ut si cum adultero egi prius, tecum agam: si non egi, ago tecum prius, tanquam cum adultero jam egero. Reliquum est intueri, iudices, voluntatem quoque reipublicæ, quæ fuit tempore illo, quo præmium dabat. Petit abolitionem vir fortis, ut opinor, sibi, nec potuit accipere nisi quam petit. Alioqui si hoc tempore suam abolitionem petisset & tuam, primum omnium duo præmia petisset ut quantumlibet meritis ejus deberemus, nemo tamen passus esset duplici præmio unam honorari militiam. Tuam abolitionem quare ipsi concesserimus? Nam abolitionis illi concedendæ ratio quædam fuit. Etiam si peccavit, etiam si gravem uni fecit injuriam,

rede-

¹ Si tamen mea culpa accidit,] Immo, non accidit. Idem.

redemit tamen virtute, redemit sanguine, redemit vulneribus. In te quid spectavit abolitio? quod vitiis tuis & cupiditate illum quoque bonum alioqui, ut apparuit, civem adulterum fecisti? Scio, iudices, haecenus pertinere actionem ad hodiernum iudicium, nec quæ sum objecturus, cum mihi accusare permiseritis, hodie dicenda sunt. Quomodo deprehenderim, quos testes relinquo: illud tantum, qualem hanc putetis esse foeminam quæ defendi noluit. Quanquam hoc jam prior ille confessus est, qui cum fortiter fecisset, cum recenti meritorum gratia niteretur, plus tamen putavit apud vos valere virtutem, & religionem, & fidem vestram, sicut vere putavit. Hodierno igitur iudicio apparebit an illi abolitionem petere necesse fuerit. Non estis exhortandi mihi ad tuendam castitatem, civitati ante omnia necessariam. Matrimoniiis, etiam si ego tacuerim, scitis contineri civitatem, his populos, his liberos & successionem patrimoniorum, & gradum hæreditatum, his securitatem domesticam: quomodo enim peregrinabimur, quomodo ad colendos discedemus agros, quæ nobis securitas dabitur suscipientibus legationes publicas, euntibus in militiam cum frequenter bella sint? potest vobis contingere ut & præmium viro forti dederitis, & tamen adulterium vindicemus.

C C L.

Sortitio ignominiosorum.

QUI INJURIARUM DAMNATUS FUERIT, IGNOMINIOSUS SIT. IGNOMINIOSO NE QUA SIT ACTIO.

Duo adolescentes invicem agere cœperunt. Sortiti sunt utrius iudicium prius ageretur. Is qui forte vicerat egit & damnavit injuriarum, damnato agere volenti præscribit.

S E R M O.

Patronum necessario dabimus. Nam etiam ut agere illi liceat, est tamen ignominiosus.

D E C L A M A T I O.

IGNOMINIOSO NE QUA SIT ACTIO. Si hodie primum deferret, necesse habebat pati conditionem fortunæ